

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (septintoji kolegija) NUTARTIS

2017 m. rugsėjo 7 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio 2 dalis – Sąjungos teisės įgyvendinimas – Pakankama sąsaja – Nebuvimas – Teisingumo Teismo kompetencijos nebuvimas“

Sujungtose bylose C-177/17 ir C-178/17

dėl *Tribunale amministrativo regionale per il Piemonte* (Pjemonto regiono administracinis teismas, Italija) 2017 m. sausio 11 d. dviem nutartimis, kurias Teisingumo Teismas gavo 2017 m. balandžio 5 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Demarchi Gino Sas (C-177/17),

Graziano Garavaldi (C-178/17)

prieš

Ministero della Giustizia

TEISINGUMO TEISMAS (septintoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė A. Prechal, teisėjai A. Rosas (pranešėjas) ir E. Jarašiūnas,

generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona,

kancleris A. Calot Escobar,

išklausęs generalinį advokatą ir nusprendęs priimti sprendimą byloje motyvuota nutartimi pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 53 straipsnio 2 dalį,

priima šią

Nutartį

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio 2 dalies, siejamos su SESV 67, 81 ir 82 straipsniais, išaiškinimo.
- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant atitinkamai *Demarchi Gino Sas* ir *Graziano Garavaldi* ginčus su *Ministero della Giustizia* (Teisingumo ministerija, Italija) dėl sumų, kurias pastaroji privalėjo sumokėti kaip teisingą atlyginimą dėl per ilgą teismo proceso trukmės.

* Proceso kalba: italų.

Italijos teisė

- 3 Iš nutarčių dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal 2001 m. kovo 24 d. *legge n. 89 – Previsione di equa riparazione in caso di violazione del termine ragionevole del processo e modifica dell'articolo 375 del codice di procedura civile* (Įstatymas Nr. 89 dėl teisės į teisingą atlyginimą, kai pažeidžiamas protingas teismo proceso trukmės terminas, ir dėl Civilinio proceso kodekso 375 straipsnio pakeitimo iš dalies) (GURI, Nr. 78, 2001 m. balandžio 3 d.; toliau – Įstatymas Nr. 89/2001) 2 straipsnį šalis, kuri patyrė turtinės ar neturtinės žalos dėl nepagrįstai ilgos proceso trukmės, turi teisę į „teisingą atlyginimą“ pagal šiame įstatyme nustatytas sąlygas ir apimtį.
- 4 Šio įstatymo 3 straipsnyje nustatyta, kad prašymas priteisti žalos atlyginimą turi būti pateiktas *Corte d'appello* (apeliacinis teismas, Italija), kurio veiklos teritorijoje yra pirmosios instancijos teismas, kur vykusio proceso trukmė laikytina per ilga, pirmininkui.
- 5 2015 m. gruodžio 28 d. *legge n. 208 – Disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato* (Įstatymas Nr. 208 dėl metinio ir daugiamečio valstybės biudžeto sudarymo nuostatų) (GURI, Nr. 302, 2015 m. gruodžio 30 d. paprastasis priedas) iš dalies pakeitė Įstatymą Nr. 89/2001. Visų pirma šis įstatymas buvo papildytas 5sexies straipsniu, suformuluotu taip:

„1. Kad gautų pagal šį įstatymą mokėtinomis pripažintas sumas, kreditorius pateikia viešojo administravimo subjektui, skolininkui, pareiškimą, <...> kuriame patvirtina, kad negavo nurodytų sumų, kad dėl šios skolos kreipėsi į teismą, taip pat nurodo viešojo administravimo subjekto mokėtinas sumas, pagal šio straipsnio 9 dalį pasirinktą mokėjimo būdą ir perduoda būtinus dokumentus, nurodytus šio straipsnio 3 dalyje minimuose įsakymuose.

2. 1 dalyje nurodytas pareiškimas galioja pusmetį ir turi būti atnaujintas viešojo administravimo subjektui paprašius.

3. Ekonomikos ir finansų ministerija kartu su Teisingumo ministerija iki 2016 m. spalio 30 d. priima įsakymus, kuriais tvirtina pareiškimo formas ir nurodo viešojo administravimo subjektui, skolininkui, perduotinus dokumentus, kaip nurodyta 1 dalyje. Pirmesniame sakinyje nurodytas formas viešojo administravimo subjektai skelbia savo institucijų tinklalapiuose.

4. Nepateikus pirmesnėse dalyse nurodytų pareiškimo ar dokumentų arba juos pateikus ne visus ar netinkamai, mokėjimo įsakymas negali būti išduotas.

5. Viešojo administravimo subjektas mokėjimą atlieka per šešis mėnesius skaičiuojant nuo dienos, kai buvo įvykdyti visi pirmesnėse dalyse nurodyti reikalavimai. Nurodytas terminas nepradedamas skaičiuoti nepateikus pirmesnėse dalyse nurodytų pareiškimo ar dokumentų arba juos pateikus ne visus ar netinkamai.

<...>

7. Prieš baigiantis šio straipsnio 5 dalyje nurodytam terminui kreditoriai negali imtis priverstinio vykdymo veiksmų, pateikti raginimo sumokėti ar prašymo dėl teismo sprendimo vykdymo.

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 6 *Demarchi Gino Sas* ir G. Garavaldi, kaip kreditorių statusą turinčios šalys, dalyvavo dviejose skirtingose bankroto bylose, kurias atitinkamai nagrinėjo *Tribunale di Genova* (Genujos teismas, Italija) ir *Tribunale di La Spezia* (Specijos teismas, Italija).

- 7 Kadangi minėtų bylų nagrinėjimo trukmė buvo per ilga, pareiškėjai pagrindinėse bylose pateikė *Corte d'appello di Torino* (Turino apeliacinis teismas, Italija) skundus, reikalaudami, kad pagal Įstatymą Nr. 89/2001 būtų priteistas patirtos žalos atlyginimas.
- 8 Priimdamas du įsakymus *Corte d'appello di Torino* (Turino apeliacinis teismas) pripažino pareiškėjų pagrindinėse bylose teisę į teisingą atlyginimą dėl per ilgos bylų, kuriose jie dalyvavo, nagrinėjimo teisme trukmės ir nurodė Teisingumo ministerijai sumokėti jiems nustatytas sumas.
- 9 Nesulaukę, kol atitinkama valdžios institucija sumokės minėtas sumas, pareiškėjai pagrindinėse bylose pateikė *Tribunale amministrativo regionale per il Piemonte* (Pjemonto regiono administracinis teismas, Italija) skundus pagal 2010 m. liepos 2 d. *decreto legislativo n. 104 – Codice del processo amministrativo* (Įstatyminis dekretas Nr. 104, kuriuo nustatomas Administracinio proceso kodeksas; GURI, Nr. 156, 2010 m. liepos 7 d. paprastasis priedas) 112 ir paskesnius straipsnius, administracinio teismo prašydami, kad viešojo administravimo subjektai įvykdytų *res judicata* galią turinčiu teismo sprendimu jai nustatytas pareigas.
- 10 Iš nutarčių dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šiuos skundus pareiškėjai pagrindinėse bylose pateikė po to, kai įsigaliojo Įstatymo Nr. 89/2001 5sexies straipsnis, todėl netenkino šio straipsnio 1 dalyje nustatytų išankstinių reikalavimų, ir kad būtent dėl šios priežasties prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų pripažinti jų skundus nepriimtinais.
- 11 Iš tikrųjų šis teismas nurodo, kad Įstatymo Nr. 89/2001 5sexies straipsnis turi būti aiškinamas taip, jog kreditorius, kuriam pripažinta teisė į teisingą atlyginimą, negali imtis jokių veiksmų, kad toks žalos atlyginimas būtų išieškotas teismine tvarka, kol neįvykdo visų šio straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų ir kol nepraeina bent šeši mėnesiai po tų reikalavimų įvykdymo.
- 12 Šiuo klausimu minėtas teismas pažymi, kad pagal nagrinėjamą nuostatą, pirma, kreditoriui, kuriam pripažinta teisė į teisingą atlyginimą, nustatomi tam tikri reikalavimai, be kita ko, pateikti sudėtingo turinio pareiškimą, kurie laikomi būtina nustatytos žalos atlyginimo sąlyga, ir, antra, gerokai pailginamas laikotarpis, per kurį valstybė turi išduoti mokėjimo įsakymą.
- 13 Galiausiai prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tvirtina, kad Įstatymo Nr. 89/2001 5sexies straipsniu iš kreditoriaus atimama galimybė vėliau remtis teisingu žalos, kurią jis patyrė dėl pavėluoto mokėjimo, atlyginimu.
- 14 Taigi, šis teismas siekia išsiaiškinti, ar Įstatymo Nr. 89/2001 5sexies straipsnis pažeidžia Chartijos 47 straipsnio 2 dalyje, siejamoje su SESV 67, 81 ir 82 straipsniais, įtvirtintas teises.
- 15 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale amministrativo regionale per il Piemonte* (Pjemonto regiono administracinis teismas, Italija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar remiantis [Chartijos] 47 straipsnio antroje pastraipoje ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu principu, pagal kurį kiekvienas asmuo turi teisę, kad jo byla per kuo įmanoma trumpesnę laiką išnagrinėtų nešališkas teismas – kuris ESS 6 straipsnio 3 dalyje pripažintas Sąjungos teisės principu, – kartu su SESV 67 straipsnyje įtvirtintu principu, pagal kurį Sąjunga sukuria bendrą teisingumo erdvę, kurioje gerbiamos pagrindinės teisės, ir iš SESV 81 ir 82 straipsnių kylančiu principu, pagal kurį Sąjunga tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse ir baudžiamosiose bylose plėtoja teismų bendradarbiavimą, kuris grindžiamas teisminių ir neteisminių sprendimų tarpusavio pripažinimo principu, draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kaip antai Italijos Įstatymo Nr. 89/2001 5sexies straipsnis, pagal kurį asmenys, jau pripažinti turintys teisę iš Italijos valstybės gauti „teisingą atlyginimą“ dėl nepagrįstai ilgos teismo proceso trukmės, kad jį gautų, turi įvykdyti kelis reikalavimus, laukti, kol pasibaigs Įstatymo Nr. 89/2001 5sexies straipsnio 5 dalyje nustatytas terminas, ir, kol jis nesibaigė, negali imtis jokių teismo sprendimo vykdymo teismine tvarka

veiksmų, o vėliau negali reikalauti, kad būtų atlyginta dėl pavėluoto mokėjimo padaryta žala net tais atvejais, kai teisė į „teisingą atlyginimą“ buvo pripažinta būtent dėl nepagrįstai ilgos tarpvalstybinio pobūdžio civilinės bylos nagrinėjimo trukmės, arba kai atitinkamoje byloje nagrinėjamas klausimas patenka į Europos Sąjungos kompetencijos sritį ir (arba) kai byloje pagal Europos Sąjungos teisę taikomas teismų sprendimų tarpusavio pripažinimo principas?“

Dėl Teisingumo Teismo kompetencijos

- 16 Savo klausimu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar principas, įtvirtintas Chartijos 47 straipsnio 2 dalyje, siejamoje su SESV 67, 81 ir 82 straipsniais, turi būti aiškinamas taip, kad juo draudžiamas nacionalinės teisės aktas, pagal kurį reikalaujama, kad asmenys, patyrę žalą dėl per ilgos teismo proceso nagrinėjant klausimą, patenkančią į teismų bendradarbiavimo sritį, trukmės, atliktų tam tikrus sudėtingus administracinius veiksmus tam, kad galėtų gauti teisingą atlyginimą, iš valstybės priteistą jiems sumokėti, nors per šį laikotarpį jie negali imtis jokių sprendimo vykdymo teismine tvarka veiksmų ir vėliau reikalauti atlyginti žalą, patirtą dėl minėto pavėluoto mokėjimo.
- 17 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad jos nuostatos skirtos valstybėms narėms tik tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę. ESS 6 straipsnio 1 dalyje ir Chartijos 51 straipsnio 2 dalyje patikslinta, kad Chartijos nuostatos niekaip neišplečia Sąjungos kompetencijos, kuri yra apibrėžta Sutartyse (žr. 2016 m. balandžio 14 d. Nutarties *Târşia*, C-328/15, nepaskelbta Rink., EU:C:2016:273, 23 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją ir 2016 m. lapkričio 10 d. Nutarties *Pardue*, C-321/16, nepaskelbta Rink., EU:C:2016:871, 18 punktą).
- 18 Iš tiesų iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, kad Sąjungos teisės sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės gali būti taikomos visoms situacijoms, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, tačiau negali peržengti šių situacijų ribų. Būtent todėl Teisingumo Teismas jau yra priminęs, kad, remdamasis Chartija, jis negali vertinti nacionalinės teisės aktų, kurie nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį (2013 m. vasario 26 d. Sprendimo *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija; 2014 m. kovo 6 d. Sprendimo *Siragusa*, C-206/13, EU:C:2014:126, 21 punktas ir 2016 m. gruodžio 8 d. Sprendimo *Eurosaneamientos ir kt.*, C-532/15 ir C-538/15, EU:C:2016:932, 52 punktas).
- 19 Taip pat svarbu priminti, kad sąvoka „Sąjungos teisės įgyvendinimas“, kaip ji suprantama pagal Chartijos 51 straipsnį, reiškia, kad būtina tam tikro lygio sąsaja, kuri peržengia sričių panašumo arba vienos srities netiesioginio poveikio kitai ribas (2016 m. spalio 6 d. Sprendimo *Paoletti ir kt.*, C-218/15, EU:C:2016:748, 14 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 20 Nustatant, ar nacionalinės teisės aktas susijęs su Sąjungos teisės įgyvendinimu, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnį, reikia patikrinti, be kita ko, ar nagrinėjamu teisės aktu siekiama įgyvendinti Sąjungos teisės nuostatą, taip pat šio teisės akto pobūdį ir ar juo siekiama kitų tikslų nei tie, kurie nustatyti Sąjungos teisėje, net jeigu jis šiai teisei gali daryti netiesioginį poveikį, taip pat, ar egzistuoja konkretus Sąjungos teisės aktas šioje srityje arba galintis jai daryti poveikį (2014 m. kovo 6 d. Sprendimo *Siragusa*, C-206/13, EU:C:2014:126, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija ir 2014 m. liepos 10 d. Sprendimo *Julián Hernández ir kt.*, C-198/13, EU:C:2014:2055, 37 punktas).
- 21 Be kita ko, Teisingumo Teismas padarė išvadą dėl Sąjungos pagrindinių teisių netaikymo nacionalinės teisės atžvilgiu dėl to, kad Sąjungos teisės nuostatose atitinkamoje srityje nenustatoma jokios valstybių narių pareigos dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos situacijos (2014 m. kovo 6 d. Sprendimo *Siragusa*, C-206/13, EU:C:2014:126, 26 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 22 Šiuo atveju, kaip matyti iš nutarčių dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą, pagrindinėse bylose nagrinėjama nacionalinė nuostata, susijusi su sumų, kurias valstybė privalėjo sumokėti kaip teisingą atlyginimą dėl per ilgos teismo proceso trukmės, išieškojimo procedūra, yra įtvirtinta Įstatymo Nr. 89/2001 5sexies straipsnyje.
- 23 Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, nepaisant to, jog Įstatymas Nr. 89/2001 negali būti laikomas priemone, priimta taikant SESV 81 ir 82 straipsnius, specialų reglamentą ar direktyvą, juo siekiant apriboti visų teismo procesų trukmę užtikrinamas tinkamas Sąjungos teisingumo erdvės veikimas ir užkertamas kelias situacijai, kai dėl nepagrįstai ilgos teismo proceso trukmės teismo sprendimų tarpusavio pripažinimas – kuris yra teismų bendradarbiavimo civilinėse ir baudžiamosiose bylose pagrindas – tampa neveiksmingas.
- 24 Šis teismas taip pat pabrėžia, kad pagrindinėse bylose valstybė buvo pripažinta kalta dėl per ilgos proceso trukmės nagrinėjant bankroto bylas, patenkančias į tą sritį, kurioje Sąjunga jau įgyvendino savo kompetenciją priimdama įvairius teisės aktus, be kita ko, 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 2015/848 dėl nemokumo bylų (OL L 141, 2015, p. 19).
- 25 Vis dėlto reikia pažymėti, pirma, kad SESV nuostatos, kurias nurodo prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, valstybėms narėms nenustato konkrečios pareigos, kiek tai susiję su sumų, kurias valstybė turi sumokėti kaip teisingą atlyginimą dėl per ilgos teismo proceso trukmės, išieškojimu, ir kad dabar galiojančioje Sąjungos teisėje šiuo klausimu nėra jokių konkrečių teisės nuostatų.
- 26 Taigi reikia daryti išvadą, kad nagrinėjamu atveju nėra jokios aplinkybės, kuri leistų manyti, kad bendro pobūdžio Įstatymu 89/2001 buvo siekiama įgyvendinti Sąjungos teisės nuostatą, patenkančią į teismų bendradarbiavimo sritį, ir kad net jeigu šis įstatymas galėtų daryti netiesioginį poveikį Sąjungos teisingumo erdvės veikimui, juo siekiama kitų tikslų nei tie, kurių siekiama nutartyse dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą nurodytose nuostatose.
- 27 Antra, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylų medžiagos nematyti, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamos bankroto bylos patenka į Reglamento Nr. 2015/848, kuriuo nustatomas tarpvalstybinių nemokumo bylų teisinis reguliavimas ir, be kita ko, reglamentuojami klausimai, susiję su teismų jurisdikcija, nemokumo bylose priimtų teismo sprendimų pripažinimu ir taikytina teise, taikymo sritį.
- 28 Vadinasi, nėra nieko, kas leistų manyti, kad pagrindinių bylų dalykas susijęs su kitos Sąjungos teisės normos, nei įtvirtinta Chartijoje, aiškinimu ar taikymu. Kai teisinė situacija nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti dėl jos sprendimo, ir Chartijos nuostatos, kuriomis gali būti remiamasi, *per se* negali pagrįsti šios jurisdikcijos (2016 m. vasario 18 d. Nutarties *Ripanu*, C-407/15, nepaskelbta Rink., EU:C:2016:167, 22 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 29 Šiomis aplinkybėmis, vadovaujantis Teisingumo Teismo procedūros reglamento 53 straipsnio 2 dalimi, reikia konstatuoti, kad šis teismas akivaizdžiai neturi kompetencijos atsakyti į *Tribunale amministrativo regionale per il Piemonte* (Pjemonto regiono administracinis teismas) pateiktą prejudicinį klausimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 30 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (septintoji kolegija) nutaria:

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas akivaizdžiai neturi kompetencijos atsakyti į 2017 m. sausio 11 d. nutartimis *Tribunale amministrativo regionale per il Piemonte* (Pjemonto regiono administracinis teismas, Italija) pateiktą prejudicinį klausimą.

Parašai.